DAWRA MAL-ART IMQADDSA

(*Jorbot mal-aħħar Għadd*)

Fuq Sinaj. Kien it-30 ta' Ġunju, festa ta' San Pawl, meta tlajna fuq Sinaj, il-Muntanja tal-Kmandamenti t'Alla !

Qomna fil-għodu bikri mas-sebħ; qaddisna; min naħa, u min oħra, tal-Kunvent, minn barra xi wħud li riedu jqaddsu fuq il-Muntanja. Ħadna kolazzjon sewwa, u ħejjejna ruħna għat-triq, li ma kenitx ħafifa wisq. Fost kollox, l-aqwa ħaġa kienet l-ilma. M'hux ta' b'xej li fl-Iskrittura nsibu bosta drabi l-ilma xbieha tal-grazzja t'Alla. Tiftakru kliem Ġesù lis-Samaritana: "Li kont tagħraf l-għotja t'Alla, u min hu dak li qiegħed jgħidlek: 'Agħtini nixrob', kont titolbu inti, u kien jagħtik ilma ħaj" (Ġwanni, IV, 10). Aħna l-Maltin nafu daqs xej x'jiġifieri nuqqas tal-ilma; fis-sajf ir-raba jinxef, u tgħib kull ħajja minnu. F'dawn l-inħawi tad-deżert l-ilma nieqes issena kollha, sajf u xitwa. Fejn hemm daqs xej ta' nixxiegħa, tara ġemgħa żgħira ta' palm, u taħthom jieqfu l-Bedwin, jistrieħu u jitrejqu.

Ħsibna għall-ilma; u m'n Alla, għax ma nafx kemm il-darba, aħna u sejrin, il-koll kemm aħna, waqafna nibilgħu belgħa ilma biex naqtgħu l-għatx u nrattbu n-nixfa li kellna f'ħalqna.

Mela, għal xi s-6 ta' fil-għodu, tlaqna. Ħriġna mill-bieb dejjaq tal-Kunvent, u rhejnielha lejn ras il-wied, li fih jinsab il-Monasteru. Il-Professur fuq il- ġemel u aħna qisna merħla nagħaġ, imxerrda, min hawn u min hemm. Min jitħaddet, min jidħak, min jinbex, min jiekol, u min iħares.

U kien hemm tas-sew x'tara; kif imxejna ftit, ilwejna għal fuq il-lemin, u lmaħna quddiemna wied bejn l-iġbla, għoljin m'ogħla s-sema, u rampa fuq il-lemin, tielgħa mxebilka mal-iġbla ta' dik in-naħa. Din il-muntanja kienet Ġebel Musa, li skond il-għidut tal-qedem, hi l-Muntanja Sinaj, li fuqha Mosè ltaqa' m'Alla l-Imbierek, dam ħdejh erbgħin nhar u erbgħin lejl, u ħa' l-Liġi minn għandu, fil-waqt li l-Isrēlijin baqgħu jistennewh fil-wied, isfel.

Għal dan il-Ġebel hemm żewġ triqat: jew din li konna sa naqbdu, li m'hix għajr telgħa, ħelwa-ħelwa mal-ġenb tal-muntanja, nkella min-naħa l-oħra, fejn hemm taraġ wieqaf, b'aktar minn tlett elef tarġa. Ħaffruh il-Patrijiet bis-sabar kollu, għal kumdità tal-Pellegrini. Il-Professur North għaddiena mir-rampa, u hekk kien jaqbel, biex imbagħad ninżlu mit-taraġ.

Imxejna ftit u qbadna t-telgħa. Sa kemm bdejna kollox sewwa, tista' tgħid, bqajna qaqoċċa flimkien; iżda aktar ma bdejna nimxu, aktar bdejna nitferrxu, u kull ħadd beda jaħseb għar-rasu. Min jgħaġġel, min jeħodha bil-lajma, min jieqaf jistrieħ . . . sa kemm sibna ruħna sarbut twil-twil, ma' tul ir-rampa kollha. Min jieqaf iħares lura lejn il-wied ta' taħtu, inkella 'l bgħid lejn il-qċaċet tal-iġbla, li aktar ma titla' 'l fuq, aktar jiżdiedu u jisbieħu, fil-lwien u fis-sura tagħhom; min jixrob xi belgħa ilma, u min jitħaddet.

Jiena qbadt ma' ġemgħa Amerikani-Latini, u waħħalnieha f'rasna li naslu fuq il-quċċata, 7,500 pied

għoli, qabel kull ħadd; u rnexxielna! Wara xi sagħtejn telgħin, bil-lajma l-lajma, insibu ruħħna fuq quċċata, fuq nett, ħdejn daqs xej ta' kappella żgħira, li taf il-bidu tagħha minn żmien il-Biżantini jew qabel. Ma' dwarha ħafna fdal u frak tal-irħamijiet, xhieda ta' knejjes oħra, bil-wisq eqdem mill-kappella tal-lum. Ma' dwarha, blat, iswed, jiebes, tal-granit, mill-bqija xej. Ġewwa, mbagħad, issib artal bil-ktieb tal-Vanġelu fuqu, bħal ma tara fil-knejjes kollha Griegi. Hawn, Sagrament ma hawnx; iżda fi knejjes oħra, issib ukoll is-Sagrament; ikun merfugħ ġewwa ħamiema tal-fidda, imdendla mit-tribuna, fuq artal. Mad-dawra hemm pittura b'dehriet tat-Testment il-Qadim, u hemm ukoll il-"Visitors' Book", tal-parċimina. Fih issib ismijiet ta' nies kbar u żgħar, foqra u għonja, għorrief u njuranti, li ġew minn bgħid u minn qrib biex iżuru l-quċċata ta' Sinaj minn fejn Alla tagħha l-Liġi tiegħu. U dawn il-Pellegrini ma ġewx il-lum jew il-bieraħ, iżda mijiet ta' snin ilu, u jibqgħu jiġu sa kemm iddum wieqfa l-knisja mqaddsa. U jien ukoll, u sħabi, niżżilna isimna fuq dik il-parċmina li ma tintemm qatt, bis-saħħa tal- għożża li jgħożżuha l-Patrijiet Griegi.

Dawk li kienu sa jqaddsu fuq il-muntanja, ħarġu l-affarijiet, jiġifieri l-abiti sagri u l-kalċijiet żgħar, li konna nġorru magħna kull fejn immorru. Kellna korporali li kienu jistgħu jintużaw flok ir-rħama; konna nifirxuhom fejn inkunu sa nqaddsu u niddubbaw kif nistgħu. Il-ftit li kienu sa jqaddsu, ħejjew ruħhom malajr u bdew il-quddiesa. Trid tara hemm, l-offerta tal-quddiesa fejn darba l-Mulej Alla deher lil Mosè u tah il-Liġi l-Qadima! Mosè wkoll offra sagrifiċċju, b'tifkira u figura tas-sagrifiċċju li kellu jwaqqaf Ġesù Kristu, mijiet ta' snin wara. U hawn, issa, dan is-sagrifiċċju qegħdin noffruh aħna, fost il-ġmiel tal-muntanja. fejn ir-ruħ ma tistax ma tħosshiex qrib lejn Alla, l-Ħallieq tagħha.

Kif kull ħadd temm il-quddiesa u kiel xi ħaġa milli ġibna magħna, il-Professur ġabarna ħdejh u beda jfissrilna l-punti ewlenin tar-rakkont Bibliku tas-Sinaj u tal-postijiet fejn ġraw il-ġrajjiet hekk importanti fl-istorja tad-dinja kollha kemm hi.

Mill-quċċata wieħed jista' jilmaħ ma' dwaru ċirku kbir ta' qċaċet tal-iġbla ta' Sinaj; aktar ma dan iċ-ċirku jitwessa' u jitbiegħed, aktar jitbiddlu l-lwien minn iswed jgħaddi għall-ikħal, u l-ikħal jintemm fl-abjad, sa kemm imiss ix-xefaq tal-Baħar l-Aħmar, fuq iż-żewġ naħat tal-Peniżla ta' Sinaj: il-Golf ta' Swejz naħa, u l-Golf ta' Għaqba, in-naħa l-oħra. Hi dehra li trid taraha, biex tifhem sewwa kif inhi; u jekk taraha darba, ma tinsieha qatt aktar. Fost dak il-ġmiel tal-ħolqien, xhieda ħajja tal-kobor u l-għerf u l-qawwa u s-setgħa t'Alla, Mosè ra l-Glorja tal-Mulej, u ha minn għandu l-Liġi li kellha tmexxi l-Poplu ta' Israël lejn Kristu, sa kemm seħħet il-Fidwa.

Kif l-Israëlin waslu ħdejn Sinaj, waqqfu l-għerejjex tagħhom fil-wied, taħt ir-riħ tal-iġbla. Mosè tala' fuq il-Muntanja u hemm Alla qallu li jekk il-Poplu jwiegħed li joqgħod għal li għidlu Hu, ikun il-Poplu tiegħu. "Intom rajtu x'għamilt lill-Eġizzjani, u rfajtkom fuq ġwienaħ ta' ajkla u ġibtkom lejja. U issa, jekk intom tisimgħu tajjeb kliemi, u tħarsu l-għaqda tiegħi, tkunu l-maħturin tiegħi fost il-ġnus kollha, għax tiegħi hi l-art kollha. Intom tkunu għalija

saltna ta' qassisin, ġens imqaddes" (Esodu, XIX, 4—6).

Il-Poplu wiegħed li jagħmel li jgħidlu l-Mulej. Mosè raġa' tala ħdejn Alla. Il-Mulej kellu jidher u jkellem lil Poplu minn fuq il-quċċata tlett ijiem wara." U fit-tielet jum, massebħ, kien hemm ragħad u beraq, u sħaba sewda fuq il-Ġebel, u daqq ilbuq iżarżar qawwi; u n-nies kollha li kienu fil-għarejjex triegħedu. U ħareġ Mosè u n-nies mill-għarejjex, jiltaqgħu m'Alla, u waqfu għal taħt il-ġebel. U Ġebel Sinaj kien idaħħan kollu, kien niżel fuqu l-Mulej fin-nar; u kien tiela' d-duħħan tiegħu bħal duħħan ta' forn. Kien jitheżżeż il-Ġebel kollu qatiegħ, u kull ma jmur kien iżjed jitqawwa daqq illejn il-Mulej. Ma jistax il-Poplu jitla' Ġebel Sinaj, għax int wissejtna u għidt: 'Agħmel mifred ma' dwar il-Ġebel, u żommu b'imqaddes'. Qallu mbagħad il-Mulej: 'Mur, inżel u arġa' itla', int u Arun miegħek Imma l-qassisin u n-nies ma jersqux biex jitilgħu ħdejn il-Mulej, li ma jħebbx għaliehom'. Niżel Mosè, ħdejn il-Poplu" (Esodu, XIX, 16-25).

Mosè mbagħad qralhom il-Liġi kollha. Huma ġeddew il-wegħda li kienu għamlu qabel u offrew is-sagrifiċċji. Mosè raxxhom bid-demm tal-vittmi u lissen dan il-kliem: "Dan hu demm l-Għaqda li rabat il-Mulej magħkom fuq dan il- kliem kollu" (Esodu, XXIV, 8). U bl-istess kliem, u s-sagrifiċċju tiegħu n-nifsu, kellu

Sinaj — Il-wetgħa, bil-kappella ta' Sant Elija, u qrib tagħha is-siġra taċ-ċipress, wieqfa-wieqfa.

buq; Mosè jitkellem u Alla jwieġeb f'ragħda. Niżel mela l-Mulej fuq Ġebel Sinaj, u fuq ras il-Ġebel. U tala' Mosè. Qal imbagħad il-Mulej lil Mosè: 'Inżel wissi lin-nies biex ma jersqux iżjed lejn il-Mulej biex jaraw, li ma tmutx xi kotra minnhom. U l-qassisin ukoll li jersqu

Ġesù Kristu jwaqqaf il-Għaqda l-Ġdida.

Mosè raġa' sab ruħu fuq il-Muntanja għal erbgħin jum. Il-Poplu ddejjaq u ġiegħel lill-Arun jagħmillu għoġol tad-deheb, biex jadurah, għax Mosè kien telaqhom. Hekk ħasbu. Mosè niżel bit-Twavel tal-Liġi u

meta ra dak it-tradiment tal-poplu, kisser it-twavel. Alla kien lest jikkastiga l-poplu kollu u jeqerdu għal kollox, iżda Mosè talab għalihom. Alla raġa' tah it-Twavel, u wara li kkastiga lil dawk li kienu xewwxu l-poplu, raġa' ħadhom taħt il-ħarsien tiegħu. Mosè, fuq il-Muntanja, mħabba t-tlaqqiegħ tiegħu m'Alla, tbiddel wiċċu, hekk li l-poplu ma felaħx iħares lejh u kellu jgħatti wiċċu bi star.

mejna, il-ħin daħal ġmielu, u rħejnielha lejn il-Monasteru. Din id-darba ħadna triq oħra, jew aħjar, għaddejna min-naħa l-oħra tal-muntanja, fejn hi aktar wieqfa, iżda l-Patrijiet ħasbu biex bis-sabar kollu ħaffru taraġ, ta' m'hux anqas minn tlett elef tarġa; il-ħażin hu li m'humiex kollha daqs wieħed, għal hekk jgħajjuk xi ftit ,u jekk ma toqgħodx b'għajnejk miftuħa, malajr tħalli riġlejk hemm. Imma aħna dak il-

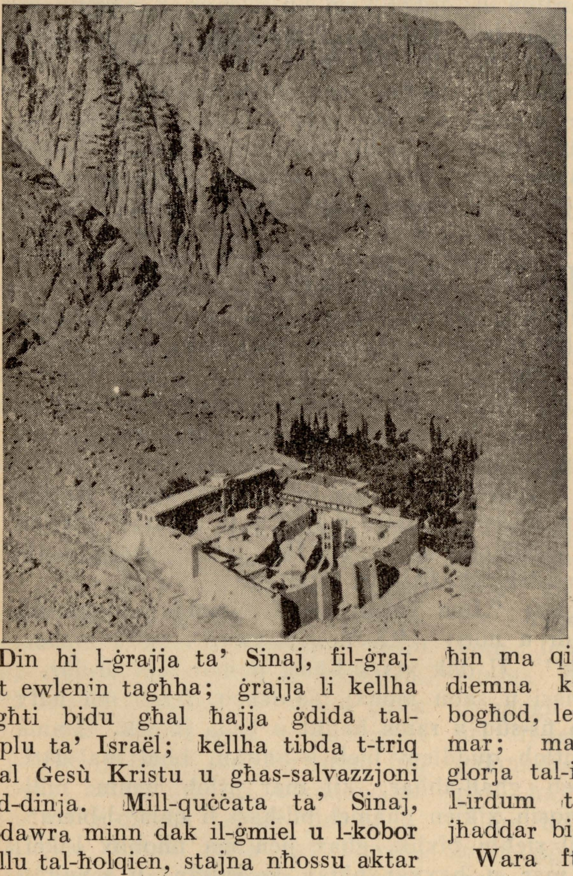

Sinaj — Dehra tal-Monasteru ta' Santa Katarina, kif wieħed ikun nieżel minn Ġebel Musa.

Din hi l-ġrajja ta' Sinaj, fil-ġrajjiet ewlenin tagħha; ġrajja li kellha tagħti bidu għal ħajja ġdida tal-poplu ta' Israël; kellha tibda t-triq għal Ġesù Kristu u għas-salvazzjoni tad-dinja. Mill-quċċata ta' Sinaj, imdawra minn dak il-ġmiel u l-kobor kollu tal-ħolqien, stajna nħossu aktar x'jiġifieri l-kelma t'Alla, ħanin, daqs kemm hu qawwi u għaref.

Sa kemm għadda dan kollu li semħin ma qisna xejn minn dan. Quddiemna kien hemm, il-bogħod il-bogħod, lejn ix-xefaq, il-Baħar l-Aħmar; ma' dwarna, mbagħad, il-glorja tal-iġbla ta' Sinaj; u taħtna l-irdum tal-wied, bil-qliegħ tiegħu jħaddar bil-palm, il-banana u l-frott.

Wara ftit minuti li konna ilna neżlin, insibu ruħna f'daqs xej ta' wesgħa qisha setaħ, tħares għal fuq il-wied. Hawn tinsab knisja żgħira

f'ġieħ Elija; ma' ġenbha dwejra oħra u siġra taċ-ċipress wieqfa, fuq qaddha, qisha qegħda tgħasses dawk l-inħawi jwaħħxuk. Hawn il-Patrijiet jiġu darba jew tnejn fis-sena, iqaddsu u jerġgħu lura lejn il-kunvent. Jgħidu mill-qedem, li meta Elija ħarab mill-Palestina imħabba s-sultana Ġeżabel, kif naqraw fl-Ewwel Ktieb tas-Slaten, waqaf hawn f'daqs xej ta' għar sa kemm fl-aħħar deherlu Alla u ordnalu li jarġa' lejn pajjiżu.

Bqajna neżlin. Dħalna fi rdum li minnu jgħaddi t-taraġ. Hawn issib mogħdija dejqa, imsaqqfa bi ħnejja fil-blat, kemm-kemm jgħaddi bniedem. Hawnekk ġie żmien meta kien hemm Patri Stiefnu li kien miżmum b'qaddis minn sħabu, li kien joqgħod f'din il-mogħdija jilqa' l-Pellegrini li jkunu telgħin fuq il-muntanja. Dawk li kien jidhirlu li jistħoqqilhom jitilgħu, kien iħallihom jgħaddu; dawk li ma kienx jixirqilhom li jżuru l-Muntanja Mqaddsa, kien ireġġagħhom lura. U miegħu kif jgħidu l-Patrijiet, ma kontx tiċċajta. Dawk li kien iħalli jgħaddu, kienu jmorru jqerru għand wieħed Patri li kien ikun hemm apposta.

Fl-aħħar beda jfiġġ il-monasteru. Bdejna nħossu l-għejja kollha, u stħajjilna li nxommu r-riħa tfuħ tal-ikel li kien qiegħed jistenniena. Nofs inhar kien ilu li daqq; ix-xemx kienet saħnet ġmielha, u kienet għoddha ħaditna l-lanja tax-xagħri. Minn hemm fuq, il-monasteru tistħajjlu fortizza, u ta' bilħaqq, hu mibni biex jagħmilha wkoll ta' fortizza. Wasalna, dħalna mill-bieb id-dejjaq, u wara doċċa friska, morna nieklu ikla bilkif.

IZ-ZEWG TALLABA

Quddiem il-bieb tas-Sultân, kienu jmorru jitolbu żewġ tallâba. Wieħed kien jgħajjat: "Allâh Kerîm!" (*) u l-ieħor: "Ja Allâh, agħti s-saħħa lis-Sultân!" Darba s-Sultân għajjat lil Ważîr u qallu: "Hemm dawk iż-żewġ tallâba, quddiem il-bieb, agħtihom ħasi mixwi kull wieħed. Imma lil dak li jgħajjat: 'Allâh Kerîm', tih il-ħasi moħxi bil-ħaxu, u lill-ieħor, li jitlob għalija, agħtihulu moħxi bil-flus tad-deheb".

Hekk għamel il-Ważîr. Imma kif it-tallâb li jgħajjat 'Allâh Kerîm' ħa l-ħasi, u kien sejjer lejn id-dar, l-ieħor għajjatlu u qallu: "Tridx inbiegħlek il-ħasi tiegħi, ħalli jkollok tnejn? Jien flûs irrid, u ma għandix mara u wlied, bħal ma għandek int, lil min nitimgħu!"

It-tallâb tal-ewwel wieġbu: "Jien kieku nixtrih, imma ma għandix fuqi ħlief bixlik (ħames soldi u nofs)". "Kollox sewwa,", qallu l-ieħor, "ħu l-ħasi u agħtini l-bixlik". U dak xtara l-ħasi u mar lejn id-dâr.

It-tallâb, kif qasam il-ħasi u sabu moħxi bid-deheb, feraħ ma nafx kemm. L-għada kera kamra fis-sûq u rama ħanût u beda jbiegħ. Imma t-tallâb l-ieħor raġa' mar jitlob quddiem bieb is-Sultân, bħal ma dâri. Semgħu s-Sultân, u stagħġeb għall-aħħar, kif mar jitlob hemm millġdid, u bagħat lil Ważîr isaqsih x'kien għamel bil-ħasi li qala' l-bieraħ. Qallu t-tallab: "Begħetu lil sieħbi bixlik, għax jien ma nħobbx l-ikel, inħobb il-flûs." Il-Ważîr mar u baxxar b'dan lis-Sultân, u s-Sultân wieġbu: "Issa qiegħed nara li Allâh aktar iħobb lil min ifaħħar lilu, inkella lil min jixtieq il-ġid lili!"

(*) "*Kerîm*" *jiġifieri* "*li jipprovdi*", "*ġenerus*".